

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 54 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 54 §:n muuttamisesta (HE 152/2016 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Pia Nissinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Minna Liuttu, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtava tutkija Pertti Honkanen, Kansaneläkelaitos
- etuuspäällikkö Pirjo Raute, Kansaneläkelaitos
- tutkija Elina Ahola, Kansaneläkelaitos
- tutkimusprofessori Pasi Moisio, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi eläkkeensaajan asumistuesta annettua lakia siten, että samoin kuin vuonna 2016, edelleen vuonna 2017 sovellettaisiin niitä euromääriä, jotka on säädetty valtioneuvoston asetuksessa vuodelle 2015 lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksiksi, keskimääräisiksi asumismenoiksi sekä asumismenojen enimmäismääräksi.

Esitys liittyy valtion vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteena on aikaansaada valtiontalouden menosäästöjä pääministeri Juha Sipilän hallituksen vuosia 2017—2020 koskevan julkisen talouden suunnitelman mukaisesti. Hallitus

Valiokunnan mietintö StVM 28/2016 vp

päätti suunnitelman yhteydessä esittää uusia säästötoimenpiteitä, jotta valtiontalouden säästöt toteutuisivat hallitusohjelmassa sovitun tasoisin. Samaan aikaan annetussa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että kansaneläkeindeksiin sidottuihin etuuksiin tehdään 0,85 prosentin vähennys vuonna 2017 (HE 149/2016 vp). Lisäksi hallitus ehdottaa, ettei kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistusta toteuteta vuosina 2017—2019.

Eläkkeensaajien asumistuen osalta säästö ehdotetaan tehtäväksi siten, että hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärät, keskimääräiset asumismenot sekä lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksia koskevat euromäärät pidetään ennallaan vuonna 2017 eli ne pysyvät saman suuruisina kuin ne ovat olleet vuosina 2016 ja 2015. Nämä euromäärät jäädytettiin väliaikaisesti jo vuodelle 2016. Esitys vähentää valtion menoja vuositasolla 6,9 miljoonaa euroa.

Eläkkeensaajan asumistuella täydennetään pientä eläkettä saavan henkilön perustoimeentulon turvaa ja alennetaan pienituloisten eläkkeensaajien asumiskustannuksia. Tavoitteena on, että eläkkeellä oleva henkilö voisi jatkaa asumista kotonaan mahdollisimman pitkään. Asumistukea myönnetään sekä vuokra- että omistusasunnossa asuville. Eläkkeensaajan asumistuen rahoittaa kokonaisuudessaan valtio.

Pienituloisten eläkeläisten käytettävissä olevaan tuloon vaikuttaa keskeisesti asumiskustannukset ja erityisesti vuokrien taso, joka on viime aikoina noussut suhteellisen nopeasti yleiseen hintakehitykseen verrattuna. Tilastokeskuksen vuokraindeksin mukaan kuluva vuoden toisella neljänneksellä vuokrien keskimääräinen nousu oli 2,7 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Eläkkeensaajan asumistukea sai vuoden 2015 lopussa lähes 200 000 henkilöä. Hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärä ylittyy lähes joka neljännellä tuen saajalla. Eläkkeensaajan asumistuen enimmäisasumismenojen korottamatta jättämisen arvioidaan lisäävän vuonna 2017 enimmäisasumismenot ylittävien tuensaajien määrää. Tämä lisää toimeentulotuen käyttöä, koska asumismenoja tulee nykyistä enemmän korvattavaksi toimeentulotukena. Samalla asumistuen hyväksyttävä vuokrataso eriytyy vuokratasosta, joka toimeentulotukea myönnettäessä katsotaan tarpeellisen suuruiseksi. Tilapäiseksi tarkoitetulla toimeentulotuella paikataan näin enenevästi ensisijaisten etuuksien puutteita.

Esityksessä ei ole arvioitu asumistuen tukiperusteiden muutoksen vaikutuksia etuuden saajien toimeentuloon. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutos ei vaikuta eläkeläisväestön tulonjakoon tai köyhyysasteeseen. Valiokunta katsoo, että esityksen vaikutuksia eläkkeensaajien toimeentuloon ja kokonaistilanteeseen olisi ollut hyvä esityksessä kattavammin arvioida ottaen huomioon muihin etuuksiin samanaikaisesti tehtävät muutokset. Lisäksi olisi ollut syytä arvioida esityksen vaikutukset kuntien menoihin.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö StVM 28/2016 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 152/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 10.11.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Anne Louhelainen ps
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Sari Raassina kok
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Martti Talja kesk
varajäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä ovat toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää

Valiokunnan mietintö StVM 28/2016 vp
Vastalause 1

VASTALAUSE 1

Perustelut

Hallitus aikoo heikentää jälleen kaikkein heikoimmassa taloudellisessa asemassa olevien eläkkeensaajien tilannetta pitämällä eläkkeensaajien asumistuessa enimmäisasumismenot, keskimääräiset asumismenot sekä lämmitys-, vesi- ja kunnossapitokustannuksia koskevat euromäärät ennallaan eli aiemman jäädytyksen vuoksi vuoden 2015 tasolla. Esityksellään hallitus heikentää ensi vuonna eläkkeensaajan asumistukea noin 3,5 miljoonalla eurolla ja vuositasolla 6,9 miljoonalla eurolla.

Pienituloisten eläkeläisten elinoloihin vaikuttaa tuntuvasti vuokrien nousu, joka on viime aikoina jatkunut suhteellisen nopeana yleiseen hintakehitykseen verrattuna. Tilastokeskuksen vuokratuotteen mukaan tämän vuoden toisella neljänneksellä vuokrien keskimääräinen nousu oli 2,7 prosenttia viime vuoden vastaavaan aikaan verrattuna.

Eläkkeensaajan asumistukea sai vuoden 2015 lopussa 197 870 henkilöä. Keskimääräinen tuki oli 222,72 euroa, ja saajien asumismenot olivat keskimäärin 481,03 euroa. Tuki kattoi keskimäärin 46 prosenttia asumismenoista. Enimmäismäärän ylittää noin 23 prosenttia eli 46 254 eläkkeensaajan asumistuen saajista. Enimmäisasumismenojen jäädyttäminen lisää edelleen enimmäisasumismenot ylittävien tuensaajien määrää ja toimeentulotukimenoja. Käytännössä eläkkeensaajan asumistukea saavat ihmiset ovat eläkeläisistä heikoimmassa asemassa arjen toimeentuloa ajatellen. Heidän toimeentuloaan heikentävät merkittävästi myös muut hallituksen jo aiemmin tekemät ja ensi vuodelle suunnittelemat etuuskien leikkaukset. Pahimmillaan eläkkeensaajan taloudellisen tilanteen vaikeutuminen ja asumistilanteen epävarmuus heikentävät hyvinvointia ja toimintakykyä ja lisäävät kustannuksia sosiaali- ja terveystaloudessa.

Perusturvan indeksijäädytys ja -leikkaukset heikentävät syyperusteisen sosiaaliturvan ensisijaisuutta viimesijaiseen sosiaalihuollon toimeentulotukeen nähden. Perusturvan ja asumistuen indeksijäädytykset ja -leikkaukset sekä lapsilisän alentaminen kasvattavat toimeentulotukimenoja. Pidemmällä aikavälillä kehitys johtaa syyperusteisen perusturvan ja asumistuen merkityksen vähenemiseen ja vastaavasti tarveharkintaisen ja kotitalouskohtaisen toimeentulotuen roolin kasvamiseen toimeentuloturvassa ja asumisen tuissa.

Asumistuen keskeisin ongelma on tukea myönnettäessä hyväksyttävän vuokratason alhaisuus verrattuna markkinavuokriin. Monet asumistuen saajat joutuvat paikkaamaan matalaa asumistukeaan turvautumalla pitkäaikaiseen toimeentulotukeen, vaikka sen pitäisi toimia viimesijaisena apuna. Emme voi hyväksyä sitä, että markkinoilla nousevia asumiskustannuksia yritetään hillitä leikkaamalla asuntotuen saajien etuutta. Asuntopolitiikkaa ja asumisen tukijärjestelmiä on kehitettävä suunnitelmallisesti osana kestävästä yhteiskunnasta ja turvattava kohtuuhintainen asuntotuotanto. Edellytämme, että hallitus peruu esittämänsä säästöt eläkkeensaajan asumistukeen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

Valiokunnan mietintö StVM 28/2016 vp
Vastalause 1

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 10.11.2016

Tuula Haatainen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Anneli Kiljunen sd
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas

Valiokunnan mietintö StVM 28/2016 vp
Vastalause 2

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallitus toteuttaa talousarvioesityksessä kevään kehyspäätöksessä linjaamansa 0,85 prosentin leikkauksen kaikkiin indeksisidonnaisiin etuuksiin. Yleisen asumistuen kohdalla määrärahaa leikataan kokonaisuudessaan 9,5 miljoonalla eurolla ja tämän esityksen osalta valtion menojen vähennyksen on arvioitu olevan vuositasolla 6,9 miljoonaa euroa.

Yleisen asumistuen kohdalla esitetyt leikkaukset kohdistuvat kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin kansalaisiin, tässä esityksessä eläkkeensaajiin. Lisäksi huomioitavaa on, ettei esityksessä ole arvioitu asumistuen tukiperusteiden muutoksen vaikutuksia etuuden saajien toimeentuloon. Katson, että puutteellisesta arvioinnista johtuen ei pystytä ennakoimaan eri toimenpiteiden kokonaisvaikutusta eläkkeensaajien kokonaistoimeentuloon, mistä johtuen tämän sekä muiden samaan ihmisryhmään kohdistuvien toimenpiteiden yhteisvaikutuksesta voidaan arvioida muodostuvan täysin kohtuuton. En voi hyväksyä tätä leikkausta ja ehdotan lakiehdotuksen hylkäämistä

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 10.11.2016

Sari Tanus kd